

## Övervakningsprogram för Finlands havsförvaltningsplan 2020–2026

### 1. Bakgrund

Ålands landskapsregerings miljöövervakning av vatten ingår i remissversionen av det övervakningsprogram för havsförvaltning som Finland har upprättat för åren 2020-2026. Det är övervakning som krävs enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (2008/56/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (ramdirektiv om en marin strategi, även kallat marindirektivet). Vidare bestäms innehållet i programmet också av Europeiska kommissionens beslut om fastställande av kriterier och metodstandarder för god miljöstatus i marina vatten, specifikationer och standardiserade metoder för övervakning och bedömning ((EU) 2017/848). Det marina direktivet är infört i den åländska vattenlagen (1996:61). Ytterligare information om marindirektivet, de åländska delarna, finns under denna länk: <https://www.regeringen.ax/styrdokument-rapporter-publikationer/ramdirektivet-marin-strategi-0>

Havsförvaltningen består av tre delar, som uppdateras vart sjätte år. Den första delen innehåller definitioner av havsmiljöns goda tillstånd, beskriver havets nuvarande tillstånd och anger allmänna miljömål och indikatorer. Övervakningsprogrammet för Finlands havsförvaltningsplan 2020–2026 utgör den andra delen av havsförvaltningsplanen. Den tredje delen av havsförvaltningsplanen är åtgärdsprogrammet, vars nuvarande version avser 2016–2021. Åtgärdsprogrammet uppdateras för 2022–2027 före utgången av 2021.

#### 1.1. Remiss och samråd om övervakning av havsmiljön

De åländska delarna av övervakningen ingår i den remissversion av övervakningsprogram för övervakning av havsmiljön som Riket tagit fram i samverkan med Ålands landskapsregering. Samrådet sker under perioden 20.1-20.3.2020. Remissversionen finns att ta del av här: [https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Paverka\\_vattendragen/Havsvard](https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Paverka_vattendragen/Havsvard)

Utlåtande för de åländska delarna av övervakningen skickas till Ålands landskapsregering med diarienummer ÅLR 2020/481., PB 1060, AX-22111 Mariehamn, Åland. Ifall någon önskar ge utlåtande på Rikets övervakningsprogram till sin helhet ska detta skickas via tjänsten utlåtande .fi under rubriken Revideringen av den andra delen av Finlands havsförvaltningsplan.

Ålands landskapsregering kommer att överföra inkomna synpunkter till ansvariga i Riket. Havsförvaltningsplanen kommer att bearbetas och sedan överlämnas för godkännande i slutet av 2021.

### 2. Övervakningsprogrammets syfte

Programmet producerar information som kan användas för att bedöma havsmiljöns rådande tillstånd och dra slutsatser om huruvida kriterierna för dess goda tillstånd uppfylls. Därtill produceras information om miljöbelastningen från mänsklig aktivitet och om dess inverkan på havsmiljöns tillstånd. Informationen om havets tillstånd och belastningen på havsmiljön fungerar som underlag för planering av havsvårdsåtgärder samt för bedömning av deras effekt och uppfyllelsen av de allmänna miljömålen.

Något som påverkat utarbetandet av programmet är kommissionens beslut ((EU) 2017/848) med kriterier och metodstandarder för god miljöstatus i marina vatten. När programmet utarbetades beaktades dessutom anvisningarna från EU:s strategiska samordningsgrupp (Marine Strategy Coordination Group) om övervakningsprogrammets rapportering (MSCG 25/2019/08).

### 3. Programstruktur och ansvariga myndigheter

Övervakningsprogrammet består av 13 program som bygger på kvalitativa deskriptorer av havsmiljöns goda tillstånd. Deskriptorerna definieras i tabell 1. Genom programmen övervakas olika delar av ekosystemet och vissa belastningar på havsmiljön. Programmen är uppdelade i delprogram som specificerar programteman och övervakningens inriktning.

Övervakning sker både i kustvattnen och på öppet hav, således inkluderas både vattendirektivet och marindirektivets vattenområden. Åland ansvarar för övervakningen inom sitt vattenområde i enlighet med vattenlagen.

I Riket ska miljöministeriet, Finlands miljöcentral, närings-, trafik- och miljöcentralerna och övriga myndigheter och inrättningar inom sitt kompetensområde ansvara för att övervakningsprogrammet genomförs i enlighet med havsförvaltningsplanen. Finlands miljöcentral i samarbete med Meteorologiska institutet, Naturresurscentralen, Livsmedelsverket, Forststyrelsen och försvarsmakten ansvarar för organisering av övervakningen i havsvattnen utanför kustvattnen. Närings-, trafik- och miljöcentralerna organiserar övervakningen av kustvattnen inom sitt verksamhetsområde i samarbete med övriga myndigheter och inrättningar. Programstrukturen och de ansvariga myndigheterna för delprogrammen visas i tabellen nedan.

Tabell 1.

Programnamn	Delprogramnamn och ansvariga myndigheter <sup>1</sup>	Förändring <sup>2</sup>
Biologisk mångfald: havsdäggdjur	Sälars abundans (NRC) Sälars hälsotillstånd (NRC) Tumlares utbredning och abundans (MM)	**
Biologisk mångfald: fåglar	- Häckande fåglar i skärgården (FS NT, SYKE och NRC) - Övervintrande sjöfåglar (SYKE) - Förekomst av massdöd bland havsfåglar (NRC, FS NT, SYKE och kustens NTM-centraler) - Havsörnens häckningsresultat (SYKE och FS NT) - Jaktbyte (NRC, Finlands viltcentral och Ålands landskapsregering)	
Biologisk mångfald: fiskar	- Älvsik (NRC) - Havsöring (NRC) - Nätfiskeövervakning (NRC och Ålands landskapsregering)	
Biologisk	- Mjukbottenfauna på öppet hav (SYKE)	

<sup>1</sup> Förkortningar för ansvariga myndigheter: Finlands miljöcentral (SYKE), Forststyrelsens naturtjänster (FS NT), Gränsbevakningsväsendet (GBV), Institutet för hälsa och välfärd (THL), Livsmedelsverket, Meteorologiska institutet (MI), Naturresurscentralen (NRC), närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centraler), regionförvaltningsverken (RFV), Social- och hälsovårdens tillstånds- och tillsynsverk (Valvira). <sup>2</sup>Nya delprogram = \*\*, betydande förändringar i programmet = \*.

mångfald: bentiska habitat	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Mjukbottenfauna i kustvattnen (kustens NTM-centraler, SYKE och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Makroalg- och blåmusselsamhällen i kustvattnen (kustens NTM-centraler, SYKE och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Sand- och grusbottnar i kustvattnen (FS NT)</li> <li>- Kärlväxtövervakning i kustvattnen (FS NT och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Fysisk förlust av och skada på havsbotten (kustens NTM-centraler, SYKE, FS NT och Ålands landskapsregering)</li> </ul>	<p>*</p> <p>**</p> <p>**</p>
Biologisk mångfald: pelagiska habitat	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Djurplankton: sammansättning och mängd (SYKE och kustens NTM-centraler)</li> <li>- Växtplankton: sammansättning och mängd och artsammansättning i algbloomingar (SYKE, kustens NTM-centraler och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Patogena mikrober (kustens hälsoskyddsmyndigheter, RFV, Valvira, THL och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Fysikalisk övervakning av vattenpelaren (MI, SYKE, kustens NTM-centraler och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Sjögång, vattenstånd och is (MI)</li> </ul>	
Biologisk mångfald: naturskydd	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Insamling av naturskyddsinformation (SYKE, kustens NTM-centraler, FS NT och Ålands landskapsregering)</li> </ul>	**
Främmande arter	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Främmande arter (SYKE, kustens NTM-centraler och Ålands landskapsregering)</li> </ul>	*
Kommersiella fiskbestånd	<ul style="list-style-type: none"> <li>- EU-programmet för insamling av uppgifter om fiskerinäringen (NRC och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Fångststatistik för kommersiellt fiske (NRC och Ålands landskapsregering)</li> </ul>	
Eutrofiering	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Kemisk övervakning av vattenpelaren (SYKE, kustens NTM-centraler och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Belastning från näringsämnen, organiska ämnen och fasta partiklar (SYKE, kustens NTM-centraler och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Växtplanktonpigment (SYKE, kustens NTM-centraler och Ålands landskapsregering)</li> </ul>	*
Hydrografiska förändringar	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Betydande förändringar i temperaturförhållandena (kustens NTM-centraler och STUK)</li> <li>- Betydande förändringar i salthaltförhållanden och vattenströmmar (kustens NTM-centraler och Ålands landskapsregering)</li> </ul>	
Miljöföroreningar	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Skadliga ämnen och deras effekter på öppet hav (SYKE)</li> <li>- Skadliga ämnen och deras effekter i kustvattnen (SYKE, kustens NTM-centraler, NRC och Ålands landskapsregering)</li> </ul>	

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Utsläpp av skadliga och farliga ämnen i kustvatten från tillståndspliktig verksamhet (kustens NTM-centraler, SYKE och Ålands landskapsregering)</li> <li>- Belastning från skadliga och farliga ämnen som når havet via älvar (SYKE och kustens NTM-centraler)</li> <li>- Luftburet nedfall av skadliga och farliga ämnen i havet (SYKE)</li> <li>- Fartygsoljeutsläpp som observerats vid övervakningsflygningar (GBV)</li> <li>- Radioaktivitet i Östersjön (STUK)</li> <li>- Utsläpp av radioaktiva ämnen i havet (STUK)</li> </ul>	
Föroreningar i människoföda	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Föroreningar i fisk som används som människoföda (Livsmedelsverket, THL och SYKE)</li> </ul>	
Nedskräpning	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Makroskräp: mängd och beskaffenhet (SYKE)</li> <li>- Mikroskopiskt skräp: mängd och beskaffenhet (SYKE)</li> <li>- Avfallsmängd (kustens NTM-centraler)</li> </ul>	** **
Energi inklusive buller	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Undervattensbuller i Östersjön (SYKE)</li> </ul>	*

#### 4. Genomförande av övervakningsprogrammet

Genomförandet av detta uppdaterade övervakningsprogram börjar den 15 juli 2020 och pågår till den 14 juli 2026.

Programmet genomförs i Finlands havsområde från strandlinjen ut till den ekonomiska zonens yttre gräns. Åland har medverkat i utarbetandet av övervakningsprogrammet, som även täcker landskapet Ålands kustvatten och havsområden.

Övervakningsprogrammet för havsförvaltningsplanen utgör Finlands del av det HELCOM-samordnade övervakningsprogrammet för hela Östersjön. Östersjöprogrammet understöder Finlands övervakningsprogram.

Metodanvisningar, specificeringar av programmet och närmare uppgifter om observationernas frekvens publiceras i havsförvaltningens övervakningshandbok på miljöförvaltningens webbplats.

Finlands miljöcentral lämnar de uppgifter om övervakningsprogrammet som krävs enligt Europeiska kommissionens rapporteringsprogram till kommissionen senast den 15 oktober 2020.

#### 5. Övervakningsprogrammets ekonomiska och övriga konsekvenser

Övervakningsprogrammet för havsförvaltningsplanen sammanför befintliga övervakningar, som även producerar information för andra lagstiftningsbehov än sådana som har att göra med havsvård. Informationen gäller bl.a. planering av vattenvården, naturskydd, övervakning av fiskeresurser, hälsoskydd och livsmedelssäkerhet. Dessa övervakningar har i huvudsak finansierats ur statsbudgeten. Med stöd av detta beslut upptas följande som nya objekt för övervakningen: främmande arter som förekommer i hamnar, tumlares utbredning och abundans, sand- och grusbottnars beskaffenhet i kustvattnen, kärlväxter i kustvattnen och blåstångsfauna. Övervakningen av undervattensbuller utvidgas till kustvattnen och övervakningen av skadliga ämnen till sediment. Mikroskräp inkluderas i programmet för övervakning av marint skräp.

Informationen från övervakningsprogrammet används för flera ändamål. Exempelvis stöder övervakningen av främmande arter – vid sidan av havsvårdsplaneringen – genomförandet av Finlands nationella strategi på området och EU-förordningen om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter, som verkställs genom den nationella lagen om främmande arter (1709/2015). Genom övervakning av den biologiska mångfalden understöds övervakningen enligt habitat- och fågeldirektiven och utvärderingen av EU:s biodiversitetsstrategi.

Ålands övervakningsprogram kostar cirka 400 000 euro per år. Kostnaderna för nya övervakningsobjekt och informationsbehov beräknas uppgå till cirka 0,3 miljoner euro per år. De består huvudsakligen av lönekostnader i myndighetsorganisationer som utför övervakning. Kostnader uppstår också för underhåll och användning av behövlig observations- och mätutrustning samt för transporter vid utförandet av övervakningen.

Övervakningsprogrammet producerar mer information om havsmiljöns tillstånd, vilket underlättar inriktningen av åtgärder. När olika aktörers övervakningar sammanförs främjar det myndighetssamarbete och underlättar även samordning av övervakningen med grannstaterna. Dessa faktorer ökar kostnadsbesparingarna.

Övervakningsprogrammet och den producerade informationen bör även ses ur ett vidare perspektiv som något som gynnar samhället i stort. I hanteringen och tillgängligheten av övervakningsdata eftersträvas öppenhet. Den öppna informationen är tillgänglig för forskare, lärare och medier. Detta gynnar medborgarna och skapar fler möjligheter inom företagsverksamhet.

Programmet bedöms inte ha negativa miljökonsekvenser av betydelse.